

Örökségvédelmi hatástanulmány

Régészeti szakterületi munkarész

**Dunaszentgyörgy község településrendezési
eszközeihez**

**Készítette:
Wosinsky Mór Megyei Múzeum**

2019

Bevezetés

Az örökségvédelmi hatástanulmány a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) kormányrendeletnek és a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) kormányrendeletnek megfelelően a településfejlesztési koncepcióhoz készül.

A hatástanulmány szerkezetét és tartalmát a 2001. évi LXIV. törvény 85/A. § (1) és a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) kormányrendelet 83. § (2) bekezdése, illetve utóbbi 14. sz. melléklete határozza meg.

Jelen munkát a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, régészeti lelőhelyre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozása vagy továbbadása csak a szerző engedélyével, a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól szóló 13/2015. (III. 11.) MvM. rendelet, valamint a muzeális intézményekben folytatható kutatásról szóló 47/2001. (III. 27.) kormányrendelet szabályai szerint történhet.

A hatástanulmány a rendezési tervhez változtatás nélkül, külön alfejezetként csatolandó.

A vizsgálatnál figyelembe vett, a kulturális örökség régészeti vonatkozásait érintő speciális törvények és rendeletek:

- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről – amely a földvárak és halmok (temetkezési helyek) védelméről rendelkezik (23. §),
- 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről,
- 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről,
- 2001. évi LXIV. törvény a Kulturális örökség védelméről (a továbbiakban: Kötv.),
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartó rendszerről – különösen az alábbi szabálysértésnek minősülő cselekmények: lopás, jogtalan elsajátítás, orgazdaság, szándékos rongálás ötvenezer forintot meg nem haladó értékre – 177. § (3) bekezdése szerinti minősített esetei,
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről – különösen az alábbi bűncselekmények:
  - műemlék vagy védett kulturális javak megrongálása – 357. §,
  - lopás – 370. § (3) bekezdés bb) pontja,
  - rongálás – 371. § (3) bekezdés ba) pontja és (4) bekezdés b) pontja,
  - jogtalan elsajátítás – 378. § (2) bekezdése,
  - orgazdaság – 379. § (3) bekezdés b) pontja szerinti minősített esetei,
- 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról – az örökségvédelmi hatóság hatósági eljárásait ez alapján végzi,
- 149/2000. (VIII. 31.) kormányrendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és az Európa Tanács tagállamai között 1992. január 16-án kelt, Vallettában aláírt, a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről,
- 47/2001. (III. 27.) kormányrendelet a muzeális intézményekben folytatható kutatásról,
- 191/2001. (X. 18.) kormányrendelet az örökségvédelmi bírságról,
- 314/2012. (XI. 8.) kormányrendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről,

- 68/2018. (IV. 9.) kormányrendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról.
- 13/2015. (III. 11.) MvM rendelet a régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól,

Fogalmi meghatározások

A régészeti elemek vizsgálatát a kulturális örökség védelméről hozott 2001. évi LXIV. törvényben (a továbbiakban: Kötv.) meghatározott – és így a hatástanulmányban alkalmazott – alábbi fogalmi meghatározások alapján végeztük el.

Fenntartható használat (Kötv. 7. § 4.): a védett kulturális örökség olyan módon történő használata – ideértve a kármegelőző és kárcsökkentő tevékenységeket is –, amely nem haladja meg a szakmailag indokolt mértéket és nem vezet az örökség elemeinek állapotromlásához, így biztosított fennmaradásuk a jelen és jövő nemzedékek számára.

Előzetes régészeti dokumentáció (Kötv. 7. § 3): valamely terület régészeti érintettségének tisztázására, a régészeti örökség elemeire vonatkozó ismeretek (különösen a lelőhely jellegének, korának, kiterjedésének és intenzitásának) megszerzésére és pontosítására szolgáló, valamint az ebből következően elvégzendő régészeti feladatellátás formájának, idő- és költségvonzatainak meghatározásához hozzájáruló, az ismert adatok és források feldolgozásával, a lelőhely állapotában maradandó változással nem járó műszeres lelőhely-, illetve leletfelderítés, terepbejárás és próbafeltárás alkalmazásával készült dokumentum.

Gyűjtemény (Kötv. 7. § 6.): a gyűjtői tevékenység eredményeként létrejött, ritkaságából vagy jellegéből adódóan különös jelentőséggel bíró javak összessége, amelynek egységességében megnyilvánuló kulturális értéke meghaladja egyes darabjainak együttes értékét.

Kulturális örökség elemei (Kötv. 7. § 11.): a régészeti örökség, a hadtörténeti örökség régészeti módszerekkel kutatható elemei, a műemléki értékek, valamint a kulturális javak.

Nagyberuházás (Kötv. 7. § 20.): az alábbi, földmunkával járó beruházás:

- a) a bruttó 500 millió forintos értékhatárt meghaladó teljes bekerülési költségű beruházás,
- b)
- c) a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. által kezelt beruházás,
- d) a védmű-, töltés- és a 2500 hektár alapterületet meghaladó árapasztó- vagy árapasztó tározó-építés, vagy
- e) azon közérdekű célú beruházás, amelynek megvalósítása érdekében a kisajátításról szóló törvény szerint kisajátítást végeztek.

Nyilvántartott régészeti lelőhely (Kötv. 7. § 23.): a közhiteles nyilvántartásba vett, e törvény alapján általános védelem alatt álló régészeti lelőhely.

Megelőző feltárás (Kötv. 7. § 13.): írásbeli szerződés alapján, tudományos módszerrel végzett régészeti feladatellátás (régészeti megfigyelés, próbafeltárás, teljes felületű feltárás), amely a földmunkával járó beavatkozások, fejlesztések, beruházások által érintett, nyilvántartott régészeti lelőhelyek feltárására irányul.

Mentő feltárás (Kötv. 7. § 14.): régészeti emlék vagy lelet régészeti feltáráson kívüli, váratlan előkerülése során alkalmazandó, a közvetlenül érintett elemek szakszerű megmentésére irányuló azonnali beavatkozás.

Régészeti emlék (Kötv. 7. § 28.): a régészeti örökség ingatlaneleme.

Régészeti érdekű terület (Kötv. 7. § 29.): valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

Régészeti feltárás (Kötv. 7. § 30.): a földmunkával járó beavatkozás, fejlesztés, beruházás esetén feltárássra jogosult által végzett lelőhely-felderítés és megelőző jellegű örökségvédelmi tevékenység, melynek szaktevékenységi része a feltárásvezetés, a feltárás dokumentálása, a régésztechnikusi feladatellátás, a leletek elsődleges feldolgozása, valamint a geodéziai és térinformatikai feladatok ellátása. Járulékos része a régészeti bontómunka.

Régészeti korú tárgy (Kötv. 7. § 32.): bizonyítottan gyűjteményben fennmaradt, a kulturális javak körébe tartozó, 1711 előtt keletkezett tárgy.

Régészeti lelet (Kötv. 7. § 33.): a régészeti örökség érzékelt, felfedezett, feltárt – jellegénél fogva – ingó eleme, függetlenül attól, hogy eredeti helyéről, összefüggéseiből, állapotából elmozdult, elmozdították-e vagy sem. Nem minősülnek régészeti leletnek a régészeti korú tárgyak.

Régészeti lelőhely (Kötv. 7. § 35.): földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak.

Régészeti megfigyelés (Kötv. 7. § 36.): a beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása.

Régészeti örökség (Kötv. 7. § 37.): az emberi létnek a föld felszínén, a föld vagy a vizek felszíne alatt és a természetes vagy mesterséges üregekben 1711 előtt keletkezett érzékelhető nyoma, amely segít megismerni az egyetemes kultúrát, az emberiség történetét, kapcsolatát környezetével, valamint hozzájárul az ország területén élt népek és a nemzet történelmének rekonstruálásához, igazolja, bemutatja, alátámasztja népünk eredetét és fejlődését, továbbá amellyel kapcsolatos információszerzés fő forrásai a feltárás és egyéb kutatási módszerek.

Régészeti védőövezet (Kötv. 7. § 38.): a védetté nyilvánított régészeti lelőhely környezete, amely biztosítja annak fenntarthatóságát, megközelíthetőségét, tájképi védelmét.

Teljes felületű feltárás (Kötv. 7. § 40.): nyilvántartott régészeti lelőhelyen a régészeti örökség elemeinek a földmunkával érintett terület teljes egészén történő feltárása.

Terepbejárás (Kötv. 7. § 41.): minden olyan felszínen végzett kutatás, adatgyűjtés és kiértékelő dokumentálás, amely a régészeti örökség nem ismert elemének felfedezésére vagy a régészeti lelőhely állapotának ellenőrzésére, illetve azonosítására irányul, függetlenül attól, hogy együtt jár-e a leletek összegyűjtésével vagy sem.

Tervásatás (Kötv. 7. § 42.): tudományos célból végzett, tudományos szempontok alapján előre tervezett régészeti feltárás.

Történeti városmag (Kötv. 7. § 44.): a mai városok területén található, az eredeti, történelmi városszerkezetet tükröző, a régészeti örökség elemeit nagy mélységben és több rétegben megőrző, a település több évezredes múltját és folyamatosságát mutató jól lehatárolható, nagyobb összefüggő terület.

Védetté nyilvánított régészeti lelőhely (Kötv. 7. § 45.): miniszteri döntéssel, határozattal vagy e törvény alapján miniszteri rendelettel védetté nyilvánított kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű, nyilvántartott régészeti lelőhely.

Védett örökségi elem (Kötv. 7. § 46.): az e törvény erejénél fogva védelem alatt álló, illetve miniszteri rendelettel vagy hatósági eljárás során védetté nyilvánított kulturális örökségi elem.

Kötv. 7/A. §: A régészeti örökség védelme kiterjed a régészeti örökség felkutatására, értékelésére, számbavételére, nyilvántartására.

Kötv. 8. § (1): A Magyarország határain belül a föld felszínén, a földben, a vizek medrében vagy máshol rejlő vagy onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon.

A Kötv. 9. §-a kimondja, hogy a régészeti lelőhelyeket – a fenntartható használat elvének figyelembevételével – csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni, ennek érdekében régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük a Kötv. 10. §-a alapján.

Általános védelem (Kötv. 11. §): a régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak.

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítása (Kötv. 12–16. §): az ország és annak régiói kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű régészeti lelőhelyeit jogszabályban kell védetté nyilvánítani (12. §). A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti (13. § (1)). A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni (13. § (3)).

A Kötv. 19.§ (1) bekezdése alapján a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal, beleértve az ásványi vagyon kitermelését is a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni.

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) kormányrendelet (a továbbiakban: Korm. r.) 21. § (3) bekezdése szerint a földmunkával járó beruházással el kell kerülni

a) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet,

b) a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyet és

c) az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emléket.

Ez alól kizárólag az örökségvédelmi hatóság döntése alapján a belterületen tervezett földmunkával járó beruházások, illetve a természetvédelmi vagy örökségvédelmi célú beruházások képezhetnek kivételt (Korm. r. 88. § (6)).

A Kötv. 19. §-a alapján a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. A régészeti feltárások költségeit – a jogszabályban meghatározott kivételekkel – annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált.

A régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A hatósági ár mértékét a Korm. r. 8. sz. melléklete határozza meg.

A Kötv. 82. §-a szerint örökségvédelmi bírsággal kell sújtani azt a természetes vagy jogi személyt és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetet, aki

- jogszabályban engedélyhez kötött tevékenységet védelem alatt álló kulturális örökségi elemén engedély vagy tudomásulvétel nélkül vagy attól eltérő módon végzi,
- a védelem alatt álló kulturális örökség elemeit jogellenesen megsemmisíti vagy megrongálja, valamint
- a védett kulturális örökségi elemet kötelezettségének elmulasztásával veszélyezteti,
- régészeti feltárást feltárási jogosultság nélkül végez,
- nyilvántartott régészeti lelőhelyen a hatóság engedélye vagy nyilatkozata nélkül beruházást valósít meg.

Bírsággal sújtható az, aki a jogszabály által előírt bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget. A bírságot a hatóság szabja ki. A bírság mértéke nyilvántartott régészeti lelőhely esetén az örökségvédelmi bírságról szóló 191/2001. (X. 18.) kormányrendelet alapján 10 ezertől 250 millió forintig terjedhet.

1. Örökségvédelmi vizsgálat

1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag)

Dunaszentgyörgy község területe Tolna megye keleti részén, két földrajzi kistáj találkozásánál fekszik. Határának nyugati–északnyugati része a Dél-Mezőföld, míg keleti része a Tolnai-Sárköz nevű kistáj területére esik. A Mezőföldre eső rész település határa 90 és 130 méter közötti tengerszint feletti magasságú, futóhomokkal, illetve lösszel fedett, enyhén tagolt hordalékkúp-síkság, míg a Sárközbe eső rész 90–92 méter tszf. magasságú alacsony ármentes síkság.

A község szabálytalan alakú külterületét csak északkelet felé, a paksi határ felé övezi természetes határ, a Paks-Kölesdi-vízfolyás (Pörös-patak).

A dunaszentgyörgyi határ vízhálózatát a két kistáj határán folyó egykori Duna-medrek határozzák meg, amelyek helyét ma a településtől északra a Dunaszentgyörgyi-mellécsatorna, a községtől délre pedig a Nasica-csatorna jelöli; mindkettő vizét a Csámpai-patak veszi fel és szállítja lejjebb a Faddi-Dunába. A határ keleti részén hasonló régi Duna-medret jelez a mai Solymos-ér. A határ nyugati, mezőföldi részén csak a már említett Paks-Kölesdi-vízfolyást (Pörös-patak) találjuk.

A 37,63 km² nagyságú településhatár túlnyomó része szántóföldi művelés alatt erdő, nagyobb, összefüggő erdőt csak a határ délkeleti részén, valamint nyugati, Tengelic felé eső részén, illetve a Dunaszentgyörgyi-mellécsatorna és a Nasica-csatorna mentén találunk.

Dunaszentgyörgy község nevét középkori temploma védőszentjéről, Szent Györgyről kapta. A középkorban Szentgyörgy vagy 1344-től Tolnaszentgyörgy néven szerepel, a Duna- előtagot csak az újkorban kapta.

A település neve először 1215-ben szerepel írott forrásban. Középkori templomának létezésére a falu nevéből következtethetünk. A templom egy 1733-as adat szerint a falu közepén állt, romos állapotban. Helye a mai református templom helyén vagy közelében kereshető, a középkori település pedig a domborzati viszonyok ismeretében a mai belterület keleti részén, az ártérbe felszigetként benyúló, három oldalról vízzel ölelt földnyelven kereshető, a Rákóczi Ferenc utca keleti szélén, illetve a Rákóczi György utca környékén.

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással

Dunaszentgyörgy közigazgatási területéről jelenleg 29, ismert kiterjedésű régészeti lelőhely ismert. Ez a szám a természetföldrajzi adottságok ismeretében jónak mondható.

Dunaszentgyörgy határának régészeti lelőhelyei különböző jellegű kutatások eredményeképpen ismertek.

Tervásatás főként az M6-os autópálya építéséhez kapcsolódóan több lelőhelyen is történt a község határában:

- Szabó Géza 2006-ban a 6-os út 119 kmsz.-nél római kori út és őrtorony részletét, valamint több korszakú őskori telepet kutatott (12. lelőhely);
- Herbály Róbert 2007-ben Döggút és Szőlők alatt lelőhelyen késő bronzkori, kelta és Árpád-kori telepet tárt fel (10., 11. lelőhely);
- Boldog Zoltán 2008-as megelőző feltárásán az M6-M56 19. lelőhelyen római kori telep és épület, valamint késő avar kori telep került elő (3. lelőhely);
- Halász Ágoston 2008-ban a M6-M56 20. lelőhelyen rézkori, római kori és Árpád-kori telepet hozott felszínre (4. lelőhely);
- Majerik Vera és Nicklas Larsson 2008-ban az M6 RM 23 lelőhelyen Árpád-kori telepet kutatott (5. lelőhely);

- Szarka József 2009-es feltárásán a Középső-dűlő II. lelőhelyen kelta és 16–17. századi település jelenségei kerültek elő (16. lelőhely);
- Kiss Csaba Kálmán 2009-ben az M6 RM20 lelőhelyen avar temetőt tárt fel (19. lelőhely);
- Czövek Attila 2009-es megelőző feltárásán az M6 RM 12 lelőhelyen rézkori, bronzkori és avar kori telep került elő (17. lelőhely);
- Czövek Attila 2009-ben az M6 RM 15 lelőhelyen őskori és avar kori telepet ásott ki (18. lelőhely);
- Czövek Attila 2011-ben Döggút lelőhelyen kelta telepet és római kori sírokat tárt fel (10. lelőhely);
- Czövek Attila 2011-ben és 2016-ben a Dömötör u.–6-os út közötti terület megelőző feltárása során bronzkori, rézkori és római kori objektumokat bontott ki (13. lelőhely);
- Czövek Attila 2011-ben Nasica lelőhelyen római utat tárt fel (20. lelőhely);
- Szabó Géza 2011-ben a 6-os út 119 kmsz.-nél neolitikus telepet és temetőt, valamint kora vaskori és kelta telepet tárt fel (12. lelőhely).

Helyszínelés, és hozzá kapcsolódóan esetleg leletmentés is több alkalommal történt:

- B. Horváth Jolán 1961-ben végzett ásatást a Janicsár-dombon (1. lelőhely);
- Kelemen Márta 1966-ban egy római kori téglasír leletmentését végezte el ugyanott (1. lelőhely);
- Gaál Attila és V. Péterfi Zsuzsanna 1982-ben a jórészt Pakshoz tartozó Hegyes-pusztán ismeretlen korú csontvázas temető négy megbolygatott sírját tárta fel (26. lelőhely);
- Ódor János Gábor 2002-ben a Rákóczi u. 110. számú háznál ismeretlen korú temetőt dokumentált (25. lelőhely);
- Ódor János Gábor 2008-ban helyszínelést végzett a M6 RM20 lelőhelyen megbolygatott avar kori temetőnél (19. lelőhely);
- Vizi Márta 2013-ban a Vörösmarty utca 8. számú telken megbolygatott sír helyszínelését végezte el (1. lelőhely).

Régészeti szakfelügyelet egy lelőhelyet eredményezett:

- Ódor János Gábor 1997-ben a Református templom körül kora újkori-újkori rétegeket figyelt meg;
- 2008-ban Kovács Katalin folytatott régészeti felügyeletet több autópályás lelőhelyen (17, 18. lelőhely).

Terepbejárások több alkalommal is érintették a dunaszentgyörgyi határt:

- az 1880–1890-es években Wosinsky Mór a Basa- vagy Janicsár-dombon római kori épületmaradványt azonosított (1. lelőhely), a Faluhely-dűlőben őskori, népvándorláskori és középkori cserepeket talált (21. lelőhely);
- Csizmadia Gábor szakdolgozati terepbejárásai során 1989-ben megtalálta a 6-os út 119 kmsz. nevű lelőhelyet (12. lelőhely);
- 2001-ben Gaál Attila az M6-os autópálya nyomvonalának bejárása során három új lelőhelyet azonosított (3., 4., 5. lelőhely);
- Miklós Zsuzsa 2003-ban légi fotózás során települési objektumokat figyelt meg a Janicsár-dombon (1. lelőhely);
- Marton Tibor 2004-ben a település örökségvédelmi hatástanulmánya készítése során számos régi lelőhelyet járt be újra (1–11., 24. lelőhely);
- Visy Zsolt, illetve munkatársai, Lóki Róbert és Szabó Máté 2008–2010-ben a limes út nyomvonalának objektumait járták be (1., 7., 9. 14., 24. lelőhely);
- Somogyi Krisztina 2008-ban az M6-os autópálya nyomvonalán több lelőhelyet azonosított (14–16. lelőhely);

- Czövek Attila 2009-ben a településtől északkeletre három új lelőhelyet fedezett fel (21–23. lelőhely);
- Ligner Jácint 2010-ben a Fadd–Paks gázvezeték építéséhez kapcsolódó terepbejárás során egy új lelőhelyet talált (13. lelőhely);
- Varga Gábor 2010-ben és 2011-ben helyszíni szemléket végzett a római kori limeshez kapcsolódó lelőhelyeken (1., 12., 24. lelőhely);
- Sarkadi Gergely 2018-ban a Kalocsa–Paks térségében építendő új Duna-híd és kapcsolódó úthálózata előzetes régészeti dokumentációja készítése során három új lelőhelyet azonosított a belterületet délről elkerülő út nyomvonalán (27–29. lelőhely).

A dunaszentgyörgyi határ régészeti kutatottsága a fentiek ismeretében jónak minősíthető.

A település határának kiterjedéséhez és a megtelepedésre alkalmas területek nagyságához viszonyítva az ismert régészeti lelőhelyek száma átlagosnak mondható, és bizonyos következtetéseket így is le lehet vonni az egyes korszakokra vonatkozóan.

A legtöbb lelőhely – a korszak hosszúságát tekintve nem meglepő módon – az *őskorból* maradt ránk. Nyolc telep általánosan csak az őskorra keltezhető, pontosabb koruk ezen belül nem ismert.

A *neolitikumból* két korszak szerint nem besorolt telepet ismerünk, további két telep a késő neolitikum Lengyel-kultúrához sorolható.

A *rézkort* két, a koron belül pontosabban be nem besorolható telep, valamint szintén két, a késő rézkori Baden-kultúrához tartozó telep képviseli.

A *bronzkorba* nyolc lelőhely tartozik. Korszak szerint csak egy kora és négy késő bronzkori telep sorolható be (utóbbiak közül az egyik az urnasíros kultúra hagyatéka), ezen kívül három, a bronzkoron belül pontosabban nem keltezhető telepet ismerünk.

A *vaskort* mindössze egy-egy kora vaskori telep, illetve temető, valamint négy késő vaskori kelta telep képviseli.

A *római kori* lelőhelyek száma kiemelkedő a település határán végig húzódó limesúthoz kapcsolódó objektumok miatt. Összesen 12 római kori telepet (valamint egy csak korai római telepet) ismerünk. A limesút mentén öt őrtorony, egy egyéb erődítés (valószínűleg szintén őrtorony), és két kőépület ismert. A limesútra merőleges egy másik, az ártérbe benyúló római kori út is ismert. A római kori megtelepedés mértékéhez képest kevésnek mondható az egy-egy ismert római kori, illetve késő római kori temető.

A *népvándorláskori* megtelepedéshez kizárólag avar kori lelőhelyek köthetők (az egyetlen, általánosan a népvándorláskorba sorolt telepen kívül). Az avar korból négy telepet és három temetőt, valamint egy erődítést ismerünk, egy-egy telep és temető pedig kifejezetten a késő avar korból maradt ránk. A honfoglaláskori és kora Árpád-kori megtelepedést csak egy azonosítatlan temetőrészlet igazolja a belterületen.

Dunaszentgyörgy határában négy helyről ismert *középkori*, négy helyről pedig késő középkori település. Két falunak, a mai település előzményének, valamint a Faluhely-dűlőben fekvő Berekszegnek temploma is volt, körülöttük temetővel. Az Árpád-kort 7 kisebb telep, valamint egy-egy erődítés és sír képviseli.

A régészeti lelőhelyek között egy-egy *újkori* telepet is találunk.

Végül ki kell térni a régészeti korú, de közelebből *ismeretlen korú* lelőhelyekre, amelyekhez egy-egy erődítés, illetve két csontvázas temető tartozik.

Ugyanitt jelzem, hogy a szakirodalomban találhatóak további, azonosításra váró régészeti lelőhelyek is. Ezeket – mivel pontos elhelyezkedésük nem ismert – itt nem sorolom fel részletesen, csak néhány jelentősebbet említek meg.

- Bankos-pusztá: Wosinsky Mór leírása szerint a községhez tartozó Bankos-pusztán állítólag csoportokban elhelyezett urnákat találtak, amelyeket a régész nem látott, így koruk ismeretlen;
- Eötvös-kastély: Wosinsky Mór Árpád-kori temető részletét tárta fel a községben Eötvös Károly földbirtokos és szomszédainak udvarán. A Tolna megye földrajzi nevei című kötet alapján a lelőhely a Rákóczi Ferenc utca közepső, a Dózsa György és a Várdomb utca közti részén feketett;
- Várdomb: a Pesty Frigyes-féle 1865-ös dűlőnévgyűjtés szerint „A’ községből kiindulva nyugatról van egy magas domb, mely Várdomb nevet visel, hajdan a’ kurucz háborúba ágyú telepek voltak rajta, sánca mai napig is kivehető.” Wosinsky Mór említi, hogy a Várdomb „közvetlenül a község nyugati végén áll s körül-belül 5 kataszteri holdat foglal el. Felületén 5 római peremes s egy római domború gerincztéglának darabját találtam.” Az egykor kb. 50 méter átmérőjű, 10–15 méter magas dombot az 1920-as, majd az 1950-es években teljesen elhordták, területe azóta beépült, helyén az iskola és környéke terül el, a mai Várdomb, Ady Endre és Dózsa György utcák között. Ha nyilvántartott régészeti lelőhelyként nem is szerepel a nyilvántartásban, mégis érdemes megemlíteni, mert a domb környezetében legalább szórvány régészeti leletek előkerülésére lehet számítani.

Jelenlegi ismereteink szerint összesen 29 régészeti lelőhely ismert a település bel- és külterületén.

A hatástanulmány készítéséhez felhasznált szakirodalom:

- Archäologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa I–II. Hrsg. Szentpéteri, József. Budapest 2002. (Varia Archaeologica Hungarica XIII/1–2.)
- Boruzs Katalin – Szabó Géza: Újabb adatok és szempontok a pannóniai limes és ripa szerkezeti elemeinek meghatározásához. Régészeti kutatások Magyarországon 2010 (2012) 75–109.
- Czövek Attila: Dunaszentgyörgy határa. Régészeti kutatások Magyarországon 2009 (2010) 199.
- Csánki Dezső: Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában III. Budapest 1897.
- Gaál Attila–Kőhegyi Mihály: Tolna megye Pesty Frigyes Helynévtárában II. A szekszárdi Balogh Ádám Múzeum Évkönyve 4–5 (1973–1974) [1975] 297–339.
- Halász Ágoston: Dunaszentgyörgy, Vetle-pusztá. Régészeti kutatások Magyarországon 2008 (2009) 186–187.
- Herbály Róbert: Dunaszentgyörgy, 6. sz. főút nyomvonala 121 +650-121+800 km-szakasz. Régészeti kutatások Magyarországon 2007 (2008) 209.
- K. Németh András: A középkori Tolna megye templomai. Szekszárd 2015.
- Kiss Csaba Kálmán: Dunaszentgyörgy, Kaszás-tanya. Régészeti kutatások Magyarországon 2009 (2010) 198.
- Ligner Jácint: Dunaszentgyörgy, Dömötör utca–6. sz. út között. Régészeti kutatások Magyarországon 2010 (2012) 217.
- Majerik Vera–Nicklas Larsson: Dunaszentgyörgy, M6 T0-23 lelőhely. Régészeti kutatások Magyarországon 2008 (2009) 187.
- Marosi Sándor – Somogyi Sándor (szerk.): Magyarország kistájainak katasztere I–II. Budapest 1990.
- Ódor János Gábor: Honfoglalás- és kora Árpád-kori soros temetők sírleleteinek katasztere Tolna megyében. A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve 21 (1999) 151–173.
- Szabó Géza: Dunaszentgyörgy, Proletár-dűlő (6-os út 19 kmsz). Régészeti kutatások Magyarországon 2011 (2018) 45.
- Szarka József: Dunaszentgyörgy, Középső-dűlő. Régészeti kutatások Magyarországon 2009 (2010) 198–199.

- Település- és temetőfeltárás Dunaszentgyörgy határában. A 6. sz. főút 121+ 650- 124+ 800 km szakasza között, a rehabilitációs munkálatokat megelőző régészeti feltárások (2007) eredményei. Szerk. Kvassay Judit. Budapest 2009. (VIA – Kulturális Örökségvédelmi Kismonográfiák 1.)
- Végh József – Ördög Ferenc – Papp László (szerk.): Tolna megye földrajzi nevei. Budapest 1981.
- Wosinsky Mór: Tolna vármegye története az őskortól a honfoglalásig I–II. Budapest 1896.
- Visy Zsolt: A Ripa Pannonica Magyarországon. Budapest 2000.

A település területének túlnyomó része mezőgazdasági művelés alá esik, ahol optimális növényborítottság mellett a régészeti érintettség könnyebben felderíthető, ennek megfelelően az ismert régészeti lelőhelyek többsége szántóföldre esik.

A község jelenlegi belterületén csak a régészeti lelőhelyek kisebb része, szám szerint három lelőhely található. A beépítettség miatt a belterületen – amelynek nagy része víz közelségében fekszik – további lelőhelyek előkerülése is várható, illetve a már ismert lelőhelyek egy részének növekedése valószínűsíthető.

A település közigazgatási határain belül külön jogszabályban *fokozottan védett* vagy *kiemelten védett* régészeti lelőhely kettő található:

- Dunaszentgyörgy – 6-os út 119 kmsz. / Lussonium 12 (Dunaszentgyörgy 14, lelőhely-azonosító: 57709), és ennek védőövezete (lelőhely-azonosító: 85265),
- Dunaszentgyörgy – Déllő / Lussonium 6. burgus (Dunaszentgyörgy 30, lelőhely-azonosító: 37580), és ennek védőövezete (lelőhely-azonosító: 85267).

A Kötv. általános elvei alapján *ex lege* védett minden, jelenleg nyilvántartott régészeti lelőhely (29 db), a további ismert, de még nem nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében a bejelentést követően a központi közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásba való bejegyzéssel, külön jogi aktus nélkül, az általános védettséget az újonnan előkerült régészeti lelőhelyek is megkapják.

Jelenleg az alábbi korú és jellegű lelőhelyekről van ismeretünk:

- őskori telep (8 db)
- neolitik telep (2 db)
- késő neolitik (Lengyel-kultúra) telep
- rézkori telep (2 db)
- késő rézkori (Baden-kultúra) telep (2 db)
- bronzkori telep (3 db)
- kora bronzkori telep
- késő bronzkori telep (3 db)
- késő bronzkori (urnasíros kultúra) telep
- kora vaskori telep
- kora vaskori temető
- kelta telep (4 db)
- római kori telep (12 db)
- római kori épület (2 db)
- római kori őrtorony (5 db)
- római kori erődítés (2 db)
- római kori út (2 db)
- római kori temető
- kora római kori telep
- késő római temető

- népvándorláskori telep
- avar kori telep (4 db)
- avar kori erődítés
- avar kori temető (3 db)
- késő avar kori telep
- késő avar kori temető
- Árpád-kori telep (7 db)
- Árpád-kori erődítés
- Árpád-kori sír
- középkori telep (4 db)
- középkori templom (2 db)
- középkori temető
- késő középkori telep (4 db)
- újkori telep
- ismeretlen korú erődítés
- ismeretlen korú csontvázas temető (2 db)

A régészeti lelőhelyek jellegéből adódóan a pontos lokalizáció, még inkább a pontos kiterjedés általában nem határozható meg pusztán a felszíni jelenségek alapján. Az adattári és szakirodalmi adatok, valamint az elvégzett helyszíni azonosítások alapján az azonosított lelőhelyekkel érintett területek a hozzájuk tartozó helyrajzi számokkal részletesen az 1. sz. mellékletben található.

Régészeti érdekű területek azok a területek, ahol a földrajzi adottságok és az adatgyűjtés során szerzett információk alapján egyéb lelőhelyek feltételezhetők. A régészeti lelőhelyek elhelyezkedését leginkább meghatározó vízfolyások közül Dunaszentgyörgy határában több jelentősebbet is találunk (ld. 1.1. pont), amelyek melléke minden régészeti kor embere számára lehetőséget biztosított a megtelepedésre. A Duna és az egykori ágai mentén az egykori vízjárta területekből akár csak enyhén kiemelkedő, ma már rétként vagy szántóföldként használt kisebb magaslatok területén szintén bárhol kerülhetnek elő régészeti lelőhelyek vagy leletek.

A jelenlegi területhasználat és területi állapot (mezőgazdasági művelés) a kulturális örökség régészeti elemeit nagymértékben érinti. Jelentősen károsodhatnak az intenzív talajművelésnek és erózióknak kitett területek, ami minden szántóföldi lelőhelyet hátrányosan érint.

A régészeti lelőhelyeket az építkezések és a talajművelés súlyosan károsította és továbbra is veszélyezteti. Az ismert lelőhelyek esetében ez már eddig is nagyfokú pusztítást eredményezett. Amennyiben a mezőgazdasági területeken fennmarad az intenzív talajforgatásos művelés (vagyis a szántás), akkor ez a pusztulás is folytatódik, hosszú távon pedig megsemmisülést eredményezhet.

1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára

Nem része a régészeti munkarésznek.

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára

Nem része a régészeti munkarésznek.

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai

2.2.1. a régészeti örökségre

2.2.2. a történeti településre, település- és tájszerkezetre

Nem része a régészeti munkarésznek.

2.2.3. a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

Nem része a régészeti munkarésznek.

3. Értékvédelmi terv

3.1. Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények meghatározása

A mezőgazdasági tevékenység különösen veszélyezteti az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emlékeket, amelyek közé elsősorban a kőből és/vagy téglából készült, római kori és középkori épületek földben rejtőző (többnyire az alapozáshoz tartozó) falmaradványai tartoznak. Ezen régészeti emlékek pusztulása a szántás mélységének növekedésével, illetve az erózió által okozott hatások miatt olykor igen látványos. A tervezett beruházások szempontjából korlátozó tényező lehet, hogy a Korm. r. értelmében a földmunkával járó beruházással el kell kerülni az ilyen régészeti emlékeket (21. § (3) c)) is.

A Kötv. 9. §-a alapján a régészeti lelőhelyeket – a fenntartható használat elvének figyelembevételével – csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. A fenntartható használat a Kötv. 7. § 4. pontja szerint a védett kulturális örökség olyan módon történő használata – ideértve a kármegelőző és kárcsökkentő tevékenységeket is –, amely nem haladja meg a szakmailag indokolt mértéket és nem vezet az örökség elemeinek állapotromlásához, így biztosított fennmaradásuk a jelen és jövő nemzedékek számára. A Kötv. 10. § (2) bekezdése kimondja, hogy a régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük.

A fenti irányelvekhez kapcsolódóan régészeti lelőhelyek kapcsán felmerülő kárenyhítési lehetőségek az alábbiak.

I. Megelőző jellegű intézkedések

1. A nyilvántartott régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal, ezért a beruházásokat megelőzően már a terület kiválasztás szintjén érdemes tájékozódni a célterület régészeti érintettségéről, és amennyiben ez lehetséges, elkerülni a régészeti lelőhelyet a tervezett beruházással. A Kötv. 19. § (1) bekezdése alapján a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon kötelezően el kell kerülni. Ezek az esetek a Korm. r. 21. § (3) bekezdése alapján a védett régészeti lelőhelyek, a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyek és az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emlékek. Ez utóbbi főszabály alól az örökségvédelmi hatóság csak belterületi ingatlanok, valamint örökségvédelmi vagy természetvédelmi célú beruházások esetén, illetve akkor térhet el, ha más meglévő építmény vagy műtárgy karbantartására irányul.

2. Régészeti érdekű területeken tervezett beruházás esetén megelőző régészeti kutatás vagy örökségvédelmi hatástanulmány készítése javasolható. *Régészeti érdekű terület* a Kötv. 7. § 29. pontja alapján valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

Örökségvédelmi hatástanulmány készíttetését az örökségvédelmi hatóság is előírhatja a Korm. r. 87. § (4) bekezdése szerinti engedélyezési eljárásokban.

3. Amennyiben a tervezett tevékenység a Kötv. szerint nagyberuházásnak minősül, az örökségvédelmi jogszabály külön szabályait kell alkalmazni az engedélyezés és a megvalósítás folyamán. A nagyberuházásokhoz kapcsolódó engedélyezési eljárásokban a tervezett tevékenység örökségvédelmi hatásainak felmérésére Előzetes régészeti dokumentáció (ERD) készítését írja elő a Kötv. Az ERD-t a jogszabályban meghatározott szerv készíti el, ezt az első olyan hatósági engedélyezési eljárásban be kell nyújtani, amely földmunkák végzésére jogosít. Az ERD részét képező feltárási projektterv alapján kerül sor a konkrét régészeti feladatellátás meghatározására, amelyet – amennyiben engedélyköteles tevékenységről van szó – az örökségvédelmi hatóság engedélyez.

II. Mentő jellegű intézkedések

1. A védett régészeti lelőhelyek esetében örökségvédelmi engedélyt kell kérni a Korm. r. 53. §-a értelmében az örökségvédelmi hatóságtól – a más hatóság (örökségvédelmi szakhatóság hozzájárulásával vagy szakkérdés vizsgálata alapján kiadott) engedélyéhez nem kötött – minden 30 cm mélységet meghaladó földmunkához, tereprendezéshez, valamint depó, feltöltés, töltés létesítéséhez. Ebben az esetben – a Korm. r. 88. § (6) bekezdése szerinti kivételek fennállása esetén – a szükséges megelőző régészeti feltárást követően, illetve azzal párhuzamosan végezhető az engedélyezett tevékenység.

2. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében a szakhatóságként vagy szakkérdés vizsgálatában közreműködő örökségvédelmi hatóság a földmunkával járó beruházás kapcsán előírja a szükséges megelőző régészeti feltárást.

3. Régészeti lelet, jelenség vagy emlék váratlan előkerülése esetén azt a jogszabályban meghatározott módon be kell jelenteni, a tevékenységet szüneteltetni, majd ezt követően az illetékes, feltárássra jogosult intézmény elvégzi a mentő feltárást.

A kárenyhítés lehetőségeinek figyelembevétele a beruházások szempontjából mindenképpen fontos, hiszen a régészeti feltárások költségeit annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált, így régészeti érintettség esetén a régészeti munkák költségével és időigényével is számolnia kell a beruházónak. A beruházások kapcsán célszerű lehet az előzetes egyeztetés az örökségvédelmi hatósággal.

A Dunaszentgyörgy község területére eső nyilvántartott lelőhelyek száma 29, ezek közül belterületen részben vagy egészben hat lelőhely (1., 6., 8., 9., 13., 25. lelőhely) található. A belterületi vagy egyéb beépített területrészekben (ilyenek a 6-os számú főút területére vagy közvetlen közelébe eső lelőhelyek is: 7., 10., 11., 12. lelőhely) azok az építési munkálatok, amelyek talajbolygatással járnak (pl. ház-, pince- vagy kerítésalap ásása, közművek vezetése, tereprendezés, oszlopállítás, fásítás, árokásás, útépités, stb.), veszélyeztető forrásnak minősülnek, az ilyen jellegű beavatkozás engedélyezése során az örökségvédelmi hatóság is részt vesz az eljárásban a hatályos jogszabályok alapján. A fentiek mellett bármilyen újabb beruházás (pl. alagsóvezetés, melioráció, talajlazítás, csatornaásás, homok-, agyag- vagy földbányászás, magas- vagy mélyépítés, útépités, stb.), essen az bel- vagy külterületre, jelentős károkat okozhat a régészeti lelőhelyekben, ezért a fenti tevékenységek esetében az örökségvédelmi hatóság az engedélyezés során érvényesíti az örökségvédelmi érdekeket és előírja a szükséges örökségvédelmi hatáscsökkentő eljárást a beruházó számára, amely a gyakorlatban a megelőző régészeti feltárást valamely formáját jelenti. A hatóság saját hatáskörében eljárva mérlegeli a tervezett beruházás és az általa a régészeti örökségben keletkező visszafordíthatatlan folyamatok arányát, viszonyát, majd a jogszabályokkal

összhangban, ezek alapján kikötésekkel engedélyezi vagy – jogszabályi feltételek fennállása esetén – elutasítja az engedélykérelmet.

A lelőhelyek több mint háromnegyed része teljesen vagy részben jelenleg általános mezőgazdasági területen, szántó művelés alatt található, szám szerint 25 darab (2., 3., 4., 5., 6. 7., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 27., 28., 29. lelőhely). A lelőhelyek az intenzív talajművelés miatt lassan, de biztosan pusztulnak. A szántás – különösen a mélyszántás – az erózióval kiegészülve folyamatos állagromlást okoz az érintett lelőhelyekben, tartós, több évtizedes ilyen jellegű használat során pedig a teljes megsemmisüléssel fenyeget. Ezeken a területeken a szántóként való használatot, mint az eddigi használati módot, az esetek többségében korlátozni ugyan nem szükséges, de javasolt a művelési ág megváltoztatása úgy, hogy az a lelőhelyek tartós és további romlással nem járó fennmaradását garantálja. Javasolt a gyepterület művelési ág és ennek megfelelően a füvesítés után kaszálóként vagy legelőként való hasznosítás bevezetésének megfontolása.

A gyep, rét, legelő művelési módok a régészeti lelőhelyek állapotának háborítatlan megőrzése szempontjából kifejezetten kedvezőek, ilyen területen teljes egészében jelenleg egyetlen lelőhely sem található. Javasolt törekedni e felületek megőrzésére és lehetséges kiterjesztésére a régészeti lelőhelyeken és környezetükben.

A kert, szőlő vagy gyümölcsös kialakítása, illetve erdő telepítése többnyire jelentős veszélyt jelenthet a régészeti lelőhelyekre nézve, ugyanis a szőlő- és kertműveléshez, illetve az erdőgazdálkodáshoz általában kapcsolódó műveletek (pl. tuskózás, rigolírozás) a lelőhelyek vagy lelőhelyrészek megsemmisülésével járhatnak. E tevékenységeket ezért a régészeti lelőhelyek területén kerülni kell. Az örökségvédelmi hatóság örökségvédelmi hatástanulmány készíttetését írhatja elő újrahásznosításra, más célú hasznosításra vagy telekalakításra irányuló földhivatali eljárás esetén. Szőlőterületen mindössze egy lelőhely részlete (11. lelőhely), erdővel, erdősávval fedett területen pedig négy lelőhely (10., 24., 26., 28. lelőhely) fekszik részben vagy egészen.

Régészeti érdekű terület a település közigazgatási területére eső valamennyi vízfolyás vagy állóvíz partszakasza, még ha ezekben ma már nem is található víz, illetve az egykori források környéke is. A jelen művelési ágaktól eltérni ezeken a területeken nem kell, jelenségek vagy leletek észlelése esetén azonban a jogszabályok által előírt tennivalókon túl értesíteni kell a helyi jegyző útján a területileg illetékes örökségvédelmi hatóságot és megyei hatókörű városi múzeumot is, hogy a lelőhely bekerülhessen a közhiteles örökségvédelmi nyilvántartásba. Amennyiben ezeken a területeken belül azonosítani sikerül a konkrét lelőhelyeket, azokra a továbbiakban a nyilvántartott régészeti lelőhelyekre vonatkozó szabályok és eljárások vonatkoznak. Újabb, jelentős földmunkával járó beruházás vagy változtatás ezért egyik ilyen területen sem javasolt. Amennyiben mégis beépítésre kerül régészeti érdekűként számon tartott terület, fel kell készülni régészeti lelőhely előkerülésére, ami az ott folyó munkálatokat lelassíthatja.

Egy-egy nagyobb területet érintő beruházás esetén – így esetleg útépítés, zöldmezős beruházás nyomvonalának, helyének végleges meghatározását megelőzően – célszerű külön örökségvédelmi hatástanulmány készíttetése. A hatástanulmány készítése során alkalmazott, nem roncsoló módszerek (légi fotó, terepbejárás, geofizikai felmérés) és szondázó kutatások segítségével a lelőhely kiterjedése és jellege viszonylag jól meghatározható. A terv véglegesítését megelőzően, saját megrendelésre készített örökségvédelmi hatástanulmány révén elkerülhető, hogy az engedélyeztetési fázisban az örökségvédelmi hatóság a kérelmet elutasítsa vagy a tervek módosítását írja elő. Egy-egy konkrét beruházás tervezési fázisában ezért mindenképpen érdemes egyeztetni az illetékes örökségvédelmi hatósággal.

Amennyiben a lelőhelyeken és régészeti érdekű területeken kívül kerülne elő lelet vagy jelenség, akkor a korábban részletesen leírt jogszabályok szerint kell eljárni.

Régészeti szempontból alapvetően fontos, hogy minden egyes nyilvántartott lelőhelyet érintő munkálat esetében biztosított legyen a régészeti felügyelet. Tekintettel azonban a törvényi szabályozásra, amely szerint a beruházások esetében a szükségessé váló régészeti feltárások költségét a beruházónak kell állnia, valamint a váratlanul előkerülő lelőhelyek kapcsán szükséges mentő feltárások által okozott időkiesésre egy-egy beruházás során, a nem kellően motivált felek miatt a gyakorlatban továbbra is számolni kell a régészeti jelenségek egy jelentős részének dokumentálatlan pusztulásával. Ennek elkerülése érdekében szükséges az előrelátó tervezés, valamint a fejlesztések során az örökségvédelmi többletköltségek tervezése.

3.2 Az önkormányzati feladatok meghatározása

A jelenlegi károsan ható folyamat (talaj bolygatása) a fokozatos állagromlást jelenti a lelőhelyek számára. E folyamat elméletileg visszafordítható vagy legalább is megállítható lenne, ha a területeken a talajművelést a fentebb felvázolt módon megváltoztatnák. Ehhez a helyi adminisztráció (Önkormányzat), a szakemberek (örökségvédelmi hatóság, Megyei Múzeum) és az érintett magánszemélyek vagy vállalkozások konstruktív együttműködése szükséges. Ellenkező esetben a folyamat megfordíthatatlannak látszik és előbb-utóbb menthetetlenül a régészeti lelőhelyek teljes megsemmisüléséhez vezet.

4. Összefoglalás

A település bel- és külterületén máig összesen 29 régészeti lelőhely (terület) áll a Kötv. általános elvei alapján védelem alatt.

Ezek között kiemelten védett és fokozottan védett régészeti lelőhely kettő található: Dunaszentgyörgy – 6-os út 119 kmsz. / Lussonium 12 (Dunaszentgyörgy 14, lelőhely-azonosító: 57709), és ennek védőövezete (lelőhely-azonosító: 85265), illetve Déllő / Lussonium 6. burgus (Dunaszentgyörgy 30, lelőhely-azonosító: 37580), és ennek védőövezete (lelőhely-azonosító: 85267).

A vonatkozó kormányrendelet értelmében a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyen a hatóság örökségvédelmi engedélye szükséges – a más hatóság (örökségvédelmi szakhatóság hozzájárulásával vagy szakkérdés vizsgálata alapján kiadott) engedélyéhez nem kötött – minden, 30 cm mélységet meghaladó földmunkához, tereprendezéshez, valamint depó, feltöltés, töltés létesítéséhez és a régészeti emlék megóvási, konzerválási munkálataihoz.

Minden ismert és nyilvántartott lelőhely esetében már a jelenlegi humuszréteg bolygatása (eltávolítása) is sérti a régészeti örökség földben rejlő emlékeit. Amennyiben ezek területén elkerülhetetlen az építési tevékenység, annak eljárásába a kulturális örökségvédelmi hatóságot be kell vonni. Ilyen esetben megelőző régészeti feltárássra kell számítani, amelynek költségeit a beruházónak kell viselnie.

A jelenleg hatályos jogszabályok szerint a település területén a régészeti feladatellátásra nagyberuházások kivételével a Wosinsky Mór Megyei Múzeum (7100 Szekszárd, Szent István tér 26.) jogosult.

Régészeti ügyekben szakhatóságként, illetve szakkérdés vizsgálatában jelenleg a Tolna Megyei Kormányhivatal Szekszárdi Járási Hivatala (7100 Szekszárd, Szent István tér 11-13., tel: 06 (74) 505-600, e-mail: epitesugy.szekszard@tolna.gov.hu) az illetékes.

Ez a hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült. A település területén időközben előkerülő lelőhelyekről a nyilvántartást vezető hatóság (Miniszterelnökség) vezet közhiteles nyilvántartást. Javasolt minden tervezett beruházás előtt a lelőhellyel való érintettségről időben meggyőződni.

5. Nyilatkozat

A Wosinsky Mór Megyei Múzeum a hatástanulmány készítőjeként kijelenti, hogy a hatástanulmány régészeti munkarésze az örökségvédelmi jogszabályok és a hatósági eljárások figyelembe vételével készült.

A hatástanulmány egy nyomtatott aláírt példányát és egy digitális változatát a megrendelőnek átadtam.

A Wosinsky Mór Megyei Múzeum rendelkezik olyan az adott tevékenységet személyesen ellátó munkavállalóval, aki régész diplomával rendelkezik és a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018 (IV.9.) kormányrendelet 84. § (2) a) pontja és a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló 439/2013. (XI.20.) kormányrendelet 4.§ (1) a) pontjában foglalt szakértői tevékenység végzésére jogosult.

A régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló 439/2013. (XI.20.) kormányrendelet 5.§ (3) bekezdése alapján a Wosinsky Mór Megyei Múzeum, mint költségvetési szerv a régészeti szakértői tevékenység végzésére jogosult.

A szakértői jogosultsággal rendelkező munkavállaló neve: dr. K. Németh András PhD

Régész diploma száma: 947/2001. sz. (ELTE-BTK)

Szakértői engedély száma: 15-022.

Szekszárd, 2019. szeptember 5.

Ódor János Gábor
régész, megyei múzeumigazgató

1. melléklet:

Régészeti lelőhelyek Dunaszentgyörgy közigazgatási területén (2019. július 30-i állapot)

2. melléklet:

Dunaszentgyörgy község határának térképe az ismert régészeti lelőhelyekkel

1. melléklet

Régészeti lelőhelyek Dunaszentgyörgy közigazgatási területén

1. Dunaszentgyörgy – Vörösmarty utca / Lussonium 5. burgus / Janicsár-domb (Dunaszentgyörgy 1)

Lelőhely-azonosító: 20047

A lelőhely megjelölése: őskori telep, római kori őrtorony, késő római temető, avar kori temető

A lelőhely leírása: Wosinsky Mór a 19. század végén a Basa- vagy Janicsár-dombon római kori épületmaradványt azonosított. B. Horváth Jolán 1961-ben végzett ásatást a lelőhelyen. Kelemen Márta 1966-ban egy római kori téglasír leletmentését végezte el. Miklós Zsuzsa 2003-ban légi fotózás során települési objektumokat figyelt meg. Marton Tibor 2004-ben, Visy Zsolt 2009-ben végzett itt terepbejárást, Varga Gábor pedig 2010-ben helyszíni szemlét. Visy Zsolt feljegyzése szerint a területen épült két házsorral rengeteg jelenséget és leletet pusztítottak el. 2013-ban a Vörösmarty utca 8. számú telken újabb (valószínűleg avar kori) sírt bolygattak meg, a helyszínelést Vizi Márta végezte.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), építkezés, közműfektetés

Hrsz.: 546/2, 547/62, 547/65, 547/66, 547/68, 547/69, 547/70, 547/78, 547/79, 549/46, 549/47, 549/48

2. Dunaszentgyörgy – Déllő / Országút-dűlő (Dunaszentgyörgy 2)

Lelőhely-azonosító: 23128

A lelőhely megjelölése: bronzkori telep, római kori telep, római kori épület

A lelőhely leírása: A nyilvántartási adatok szerint a lelőhelyen 2000-ben Czövek Attila bronzkori és római kori telepet azonosított. 2004-ben Marton Tibor a fenti adat alapján bejárta a területet, de leleteket nem talált.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 043/53, 043/54, 043/55

3. Dunaszentgyörgy – Dunaszentgyörgy–M6-M56 19. lelőhely (Dunaszentgyörgy 3)

Lelőhely-azonosító: 30733

A lelőhely megjelölése: római kori telep, római kori épület, késő avar kori telep

A lelőhely leírása: Gaál Attila 2001-ben a tervezett M6-os autópálya nyomvonalának terepbejárása során 320 méter hosszan és 150 méter szélességben egy északkelet–délnyugati irányba húzódó római kori lelőhelyet azonosított, amely feltehetőleg egy császárkori villagazdasággal azonos. 2004-ben Marton Tibor is bejárta a területet. Boldog Zoltán 2008-as megelőző feltárásán a dombtetőn 44 római kori, ezektől távolabb, a lelőhely északi-északnyugati részén pedig 30 késő avar kori, Karoling-jellegű objektum került elő.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 076/1, 076/2, 076/10, 076/11, 076/12, 076/13, 076/14, 076/21, 076/22, 076/23

4. Dunaszentgyörgy – Dunaszentgyörgy–M6-M56 20. lelőhely (Dunaszentgyörgy 4)

Lelőhely-azonosító: 30734

A lelőhely megjelölése: őskori telep, római kori telep, Árpád-kori telep, késő középkori telep

A lelőhely leírása: Gaál Attila 2001-ben a tervezett M6-os autópálya nyomvonalának terepbejárása során 350 méter hosszan, 60–80 méter szélességben kevés Árpád-kori

kerámiatöredéket gyűjtött. 2004-ben Marton Tibor is bejárta a területet. Halász Ágoston 2008-as megelőző feltárásán 44745 m²-en 488 objektumot tárt fel, északi harmadában Árpád-kori telepobjektumokon kívül kevés rézkori lelet is előkerült, északi kétharmadában 12–4. századi telepet, déli harmadában pedig római kori falusias települést tártak fel.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 076/23, 076/24, 076/62, 089/8, 089/22, 089/23, 089/27

5. Dunaszentgyörgy – Dunaszentgyörgy/Paks–Alsó-Csámpa / M6 RM 23 (Dunaszentgyörgy 5)

Lelőhely-azonosító: 30738

A lelőhely megjelölése: római kori telep, Árpád-kori telep, Árpád-kori erődítés, Árpád-kori sír

A lelőhely leírása: Gaál Attila 2001-ben a tervezett M6-os autópálya nyomvonalának terepbejárása során a Paks és Dunaszentgyörgy húzódó kis pataktól délnyugatra, a patak melletti alacsony teraszon kevés és jellegtelen, valószínűleg római kori és Árpád-kori cserepet gyűjtött. 2004-ben Marton Tibor is bejárta a területet. 2008-ban Majerik Vera és Nicklas Larsson megelőző feltárásán 14796 m² nagyságú területen 85 objektum került elő, kivétel nélkül Árpád-kori telepobjektumok.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 03/66, 07, 08, 012/3, 012/7, 013/2, 014/23, 014/24, 014/25, 014/30, 014/32, 015, 016, 0172/1, 0204, 0205/12, 0205/13

6. Dunaszentgyörgy – Református templom (Dunaszentgyörgy 6)

Lelőhely-azonosító: 23825

A lelőhely megjelölése: középkori templom, középkori temető, újkori telep

A lelőhely leírása: Ódor János Gábor 1997-ben régészeti felügyelet során az utca több pontján 17–19. századi feltöltést figyelt meg. Marton Tibor 2004-es terepbejárása szerint a belterület keleti részén, a Rákóczi utcában feküdt a középkori Tolnaszentgyörgy település, temploma valószínűleg a református templom helyén vagy közelében lehetett, kertjében embercsontdarabokat és habarcsos épülettörmeléket gyűjtöttek.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: építkezés, közműfektetés

Hrsz.: 0123/29, 0123/30, 0123/31, 0123/32, 0123/33, 0123/34, 0123/35, 0123/36, 2/1, 2/2, 2/3, 3, 4/1, 4/2, 4/3, 5, 6, 7, 8, 9/1, 10, 12, 13/1, 160, 161, 163/1, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171/1, 171/2, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179/1, 179/2, 179/3, 179/4, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 211/1, 211/2, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222/1, 222/2, 222/3, 248, 249, 250, 251, 252, 256, 259, 260, 261, 296

7. Dunaszentgyörgy – Öreg-Nyilas (Dunaszentgyörgy 7)

Lelőhely-azonosító: 48570

A lelőhely megjelölése: őskori telep, római kori őrtorony

A lelőhely leírása: A település határának északi végében a 6-os út keleti oldalán, egy kis patak déli felén fekvő dombon állt a Lussonium 12 jelű római kori őrtorony, amelynek árkai légi felvételen és terepen is kirajzolódnak. Az árkok nyugati része a 6-os út építéskor elpusztult. Területén Marton Tibor 2004-ben, Visy Zsolt pedig 2008-ban végzett terepbejárást.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 02

8. Dunaszentgyörgy – Rákóczi utca 43. (Dunaszentgyörgy 8)

Lelőhely-azonosító: 48571

A lelőhely megjelölése: avar kori temető

A lelőhely leírása: A Rákóczi utca 43. számú ház telkéről 1969-ben avar kori fazekat és fülbevaló került be a szekszárdi múzeumba. A 41/1. és 43. számú házak telkének területén Marton Tibor 2004-es terepbejárása szerint avar kori temető található.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: építkezés, közműfektetés

Hrsz.: 104, 105, 110/2, 849, 850/2

9. Dunaszentgyörgy – Nasica / Döggút, Lussonium 11 (Dunaszentgyörgy 10)

Lelőhely-azonosító: 48577

A lelőhely megjelölése: római kori telep, római kori erődítés

A lelőhely leírása: A döggúttól északkeletre 250 méterre, a belterületől délnyugatra 550–600 méterre Marton Tibor 2004-ben, illetve Visy Zsolt 2008-ban római kori lelőhelyet azonosított. Lóki Róbert és Szabó Máté 2009-es terepbejárása szerint a Nasica-csatorna és a mai település által határolt dombon római lelőhely található, amely talán római kori örtoronnyal azonosítható (ezért szerepel névváltozatában a Lussonium 11 elnevezés).

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), építkezés, közműfektetés, útépités

Hrsz.: 099/8, 099/10, 099/11, 099/12, 099/13, 099/14, 099/15, 0100/1, 549/2, 549/3, 549/56, 549/57, 549/58, 549/59, 549/60, 549/61, 549/62, 549/63, 549/64, 549/65, 549/66, 549/67, 549/68, 549/69, 549/70, 549/71, 549/72, 549/73, 549/74, 549/75, 549/76, 549/77, 549/78, 549/79, 549/80, 549/81, 549/82, 549/83, 549/84, 549/85, 549/86, 549/87, 549/88, 549/89, 549/90, 549/91, 549/92, 549/93, 549/95, 549/107, 549/109, 549/110

10. Dunaszentgyörgy – Döggút (Dunaszentgyörgy 11)

Lelőhely-azonosító: 48578

A lelőhely megjelölése: őskori telep, késő rézkori (Baden-kultúra) telep, kelta telep, római kori örtorony, római kori temető, Árpád-kori telep

A lelőhely leírása: Marton Tibor 2004-ben a községtől délnyugatra 900 méterre a 6-os út két oldalán, azzal párhuzamosan húzódó lelőhelyet azonosított. Herbály Róbert 2007-ben megelőző feltárás keretében az autóút mentén 2417 méter hosszan és 5–6 méter szélességben 110 objektumot tárt fel a Döggút és a Szőlők alatt (Dunaszentgyörgy 12, lelőhely-azonosító: 48579) lelőhelyeken, közülük 12 az urnamezős kultúrához tartozik, 4 ház és 2 gödör a kelták hagyatéka, a 4–5. századot 9 sír és egy kemence, az Árpád-kort négy kemence képviseli. Czövek Attila 2011-ben megelőző feltárás során kelta veremházakat és római kori sírokat tárt fel.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 02, 043/4, 043/18, 043/19, 043/20, 043/21, 043/22, 043/23, 043/24, 043/25, 043/26, 043/27, 043/28, 043/29, 043/30, 043/31, 043/32, 043/71, 043/72

11. Dunaszentgyörgy – Szőlők alatt (Dunaszentgyörgy 12)

Lelőhely-azonosító: 48579

A lelőhely megjelölése: késő rézkori (Baden-kultúra) telep, késő bronzkori telep, avar kori telep, középkori telep

A lelőhely leírása: Marton Tibor 2004-ben a 6-os úttól 50–60 méterre keletre, Vetlepusztától délre 200 méterre terepbejárás során azonosította a lelőhelyet. Herbály Róbert 2007-ben megelőző feltárás keretében az autópályán mentén 2417 méter hosszan és 5–6 méter szélességben 110 objektumot tárt fel a Döggút (Dunaszentgyörgy 11, lelőhely-azonosító: 48578) és a Szőlők alatt lelőhelyeken, közülük 12 az urnamezős kultúrához tartozik, 4 ház és 2 gödör a kelták hagyatéka, a 4–5. századot 9 sír és egy kemence, az Árpád-kort négy kemence képviseli.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 02, 081/3–7, 081/12, 1522, 1523, 1524, 1607

12. Dunaszentgyörgy – 6-os út 119 kmsz. / Lussonium 12 (Dunaszentgyörgy 14)

Lelőhely-azonosító: 57709

A lelőhely megjelölése: késő neolitik (Lengyel-kultúra) telep, késő bronzkori telep, kora bronzkori telep, kora vaskori telep, kora vaskori temető, római kori telep, római kori őrtorony, római kori erődítés, római kori út, avar kori temető

A lelőhely leírása: Csizmadia Gábor 1989-ben terepbejárás során azonosította a lelőhelyet. Szabó Géza 2006-ban régészeti felügyeletet és ásást folytatott a lelőhelyen: 70 méter hosszan kibontotta a római kori limesút alapozását, valamint az út keleti oldalán álló őrtorony árkát, továbbá a Lengyel-kultúra telepjelenségeit, bronzkori beásást, kora vaskori telep- és temetőrészletet és avar kori temetőrészletet is feltárt. Szabó Géza 2011-ben a Paks–Fadd új gázvezeték létesítését megelőzően a 6-os főút nyugati oldalán 2 méter szélességben 114 objektumot (gödört, házat, sírt stb.) bontott ki: vonaldíszes telepobjektumokat, a Lengyel-kultúra sírjait, egy a Baden-kultúrához tartozó sírt, kora vaskori, valamint kelta telepészletet. Visy Zsolt 2008-ban és 2010-ben terepbejárást, Varga Gábor 2011-ben helyszíni szemlét végzett a lelőhelyen.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott, kiemelten védett

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités, építkezés

Hrsz.: 02, 03/7, 03/53, 03/60, 03/97, 031/4, 0132, 0133/32, 0133/33, 0133/34, 0133/36, 0133/37, 0133/40, 0133/41

12b. Dunaszentgyörgy – 6-os út 119 kmsz. védőövezete (Dunaszentgyörgy 14)

Lelőhely-azonosító: 85265

Hrsz.: 02, 03/7, 0133/45, 0133/46, 0133/47, 0133/48

13. Dunaszentgyörgy – Dömötör u.–6-os út közötti terület (Dunaszentgyörgy 16)

Lelőhely-azonosító: 58698

A lelőhely megjelölése: őskori telep, kelta telep, római kori telep, kora római kori telep, késő középkori telep

A lelőhely leírása: Ligner Jácint 2010-ben a Fadd–Paks gázvezeték építéséhez kapcsolódó terepbejárás során a településtől délnyugatra, a döggút északkeletre 300 méterre őskori, római kori és középkori kerámiatöredékeket gyűjtött. Czövek Attila 2011-ben és 2016-ben megelőző feltárás során 128, bronzkori, rézkori és római kori objektumot tárt fel, egy csontváz kivételével telepobjektumokat.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités, építkezés, közműfektetés

Hrsz.: 547/39, 547/40, 547/41, 547/42, 547/43, 547/44, 547/45, 547/46, 547/47, 547/48, 547/49, 547/50, 547/51, 547/52, 547/53, 547/54, 547/55, 547/56, 547/70, 549/4, 549/5, 549/6, 549/7, 549/8, 549/9, 549/10, 549/11, 549/12, 549/13, 549/14, 549/15, 549/16, 549/17, 549/18, 549/19, 549/20, 549/21, 549/22, 549/23, 549/24, 549/25, 549/26, 549/27, 549/28, 549/29, 549/30,

549/31, 549/32, 549/33, 549/34, 549/35, 549/36, 549/37, 549/38, 549/39, 549/40, 549/41, 549/42, 549/43, 549/44, 549/45, 549/46, 549/47, 549/48, 549/49, 549/50, 549/51, 549/52, 549/55, 549/56, 549/57, 549/58, 549/59, 549/60, 549/61, 549/62, 549/63, 549/64, 549/65, 549/66, 549/67, 549/68, 549/69, 549/70, 549/71, 549/72, 549/73, 549/74, 549/75, 549/76, 549/77, 549/78, 549/79, 549/80, 549/81, 549/82, 549/83, 549/84, 549/85, 549/86, 549/87, 549/89, 549/90, 549/91, 549/92, 549/93, 549/95, 549/107, 549/109, 549/110, 549/111

14. Dunaszentgyörgy – Középső-dűlő (Dunaszentgyörgy 17)

Lelőhely-azonosító: 59574

A leelőhely megjelölése: római kori telep, késő középkori telep

A leelőhely leírása: Somogyi Krisztina 2008-ban az M6-os autópálya nyomvonalának terepbejárásán a Középső-dűlőt, a Szőlők aljai-dűlőt és a Fiath-földeket határoló dűlőutak metszéspontján nagy kiterjedésű, intenzív, északnyugat–délkeleti irányú római kori leelőhelyet azonosított, valamint néhány késő középkori kerámiatöredéket is gyűjtött.

A leelőhely besorolása: nyilvántartott

A leelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 029, 030, 031, 032, 036

15. Dunaszentgyörgy – Középső-dűlő I. (Dunaszentgyörgy 18)

Lelőhely-azonosító: 59575

A leelőhely megjelölése: római kori telep, késő középkori telep

A leelőhely leírása: Somogyi Krisztina 2008-ban az M6-os autópálya nyomvonalának terepbejárásán a 119,3–119,5 km-szelvények közti szakaszon, a Dorogi-úttól nyugatra húzódó keskeny parcellán kevés római kori és középkori kerámiatöredéket gyűjtött.

A leelőhely besorolása: nyilvántartott

A leelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 03/84, 027, 033/3, 033/4, 033/5, 033/7, 034/1

16. Dunaszentgyörgy – Középső-dűlő II. (Dunaszentgyörgy 19)

Lelőhely-azonosító: 59576

A leelőhely megjelölése: őskori telep, kelta telep, római kori telep, Árpád-kori telep, késő középkori telep

A leelőhely leírása: Somogyi Krisztina 2008-ban az M6-os autópálya nyomvonalának terepbejárásán a 119,7–120,1 km-szelvények közti szakaszon, az észak-északnyugat–dél-délkeleti irányú domb teljes területét magába foglaló leelőhelyet azonosított, őskori, római kori és Árpád-kori cserepekkel, valamint egy kelta üvegkarperec-töredékkal. Szarka József 2009-es megelőző feltárásán egy 1–2. századi kelta telep és egy 16–17. századi település jelenségei kerültek elő.

A leelőhely besorolása: nyilvántartott

A leelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 034/1, 034/10, 036

17. Dunaszentgyörgy – Hubert-kert, RM 12 (Dunaszentgyörgy 20)

Lelőhely-azonosító: 59614

A leelőhely megjelölése: őskori telep, rézkori telep, bronzkori telep, avar kori telep, avar kori erődítés, Árpád-kori telep

A leelőhely leírása: Az M6-os autópálya 120+950–121+650 km-szelvényei között 2008-ban Kovács Katalin régészeti felügyelete során nagy mennyiségű őskori és Árpád-kori kerámia került elő, objektumfoltok nélkül. Czövek Attila 2009-es megelőző feltárásán 217 rézkori és bronzkori gödör került, valamint két avar kori árok elő.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 048/3, 048/18, 048/19, 048/20, 048/21, 053, 054/1

18. Dunaszentgyörgy – Hubert-kert 2., RM 15 (Dunaszentgyörgy 23)

Lelőhely-azonosító: 59875

A lelőhely megjelölése: rézkori telep, bronzkori telep, avar kori telep, Árpád-kori telep

A lelőhely leírása: Az M6-os autópálya 10. számú párhuzamos földútjának 0+300–0+460 km-szelvényei között 2008-ban Kovács Katalin régészeti felügyeletet végzett. Czövek Attila 2009-es megelőző feltárásán 26 jórészt őskori (rézkori?) gödör került, valamint a valószínűleg a Hubert-kert, RM 12 (Dunaszentgyörgy 20, lelőhely-azonosító: 59614) lelőhelyen megfigyelt avar kori árkok folytatásai.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 054/1, 054/20

19. Dunaszentgyörgy – Kaszás-tanya / M6 RM20 (Dunaszentgyörgy 25)

Lelőhely-azonosító: 63372

A lelőhely megjelölése: késő avar kori temető, ismeretlen korú erődítés

A lelőhely leírása: A tengelic–szőlőhegyi bekötőúttól keletre az M6-os autópálya építése során 2008-ben egy temető sírjai kerültek elő, a helyszíni szemlét Ódor János Gábor végezte. A megelőző feltárás 2009-ben Kiss Csaba Kálmán vezetésével kutatás a lelőhely keleti részén folyt, a temető északi és nyugati irányban a feltárt területen kívül is folytatódik. Összesen 5732 m²-t tártak fel, amelynek során 379 objektum került elő, ezek egy kivételével késő avar kori sírok. Előkerült egy ismeretlen korú körárokrendszer is.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 048/12, 048/47, 048/50, 048/51

20. Dunaszentgyörgy – Nasica (Dunaszentgyörgy 26)

Lelőhely-azonosító: 74075

A lelőhely megjelölése: római kori út

A lelőhely leírása: Czövek Attila 2010-ben Dunaszentgyörgytől délre légi fotók alapján egy több mint 2 km hosszan futó út két árkát figyelte, amely a limesnek is helyet adó árvízmentes magas parttól délkelet felé, egyenesen fut, majd a Gútai-tanyától délre tompaszögben megtörik, és északkelet felé fordul. Felszíni leletek hiányában az út római korinak tartható. Czövek Attila 2011-ben ásatással is kutatta a jelenséget.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 093/1, 093/2, 093/3, 093/4, 093/5, 094, 095/2, 0103/1, 0104, 0105, 0106/1, 0106/3, 0107/3, 0107/30, 0113, 0117/8, 0117/9, 0117/10, 0117/11, 0117/13, 0117/12

21. Dunaszentgyörgy – Faluhely 1. (Dunaszentgyörgy 27)

Lelőhely-azonosító: 74613

A lelőhely megjelölése: Árpád-kori telep, középkori telep, középkori templom

A lelőhely leírása: Czövek Attila 2009-ben Dunaszentgyörgy határának délkeleti sarkában, a Solymos-ér által három oldalról körülvett, nyugat–keleti irányú, 2-3 méter relatív magasságú, félszigetszerű dombon középkori egyházas faluhelyet azonosított. A templom mészkövekkel és téglatöredékekkel jelzett helyét a domb legmagasabb részén azonosította. A Faluhely-dűlőt –

amely talán lelőhelyünkkel azonos – már Wosinsky Mór is említi, ahol őskori, népvándorláskori és középkori cserepeket talált.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 0152/13, 0152/14

22. Dunaszentgyörgy – Felső-rét 1. (Dunaszentgyörgy 28)

Lelőhely-azonosító: 74763

A lelőhely megjelölése: avar kori telep

A lelőhely leírása: Czövek Attila 2009-ben a községtől keletre fekvő Felső-rét nevű határrész déli felében, a Solymos-ér felé lejtő, nyugati, magasabb dombháton egy kb. 30×30 méteres területen kisebb telepre utaló, kevés jellegtelen őskori (vagy durvább népvándorláskori?) és világosszürke avar kerámiát gyűjtött.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 0144/6, 0144/7, 0144/8

23. Dunaszentgyörgy – Felső-rét 2. (Dunaszentgyörgy 29)

Lelőhely-azonosító: 74765

A lelőhely megjelölése: őskori telep

A lelőhely leírása: Czövek Attila 2009-ben a dülő déli részén, a Csámpai-pataktól keletre, a csatorna és a faluból kijövő út háromszögében, egy megközelítőleg 50×50 méteres területen jellegtelen őskori kerámiát talált.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 0141/25

24. Dunaszentgyörgy – Déllő / Lussonium 6. burgus (Dunaszentgyörgy 30)

Lelőhely-azonosító: 37580

A lelőhely megjelölése: késő bronzkori (urnasíros kultúra) telep, kelta telep, római kori telep, római kori őrtorony

A lelőhely leírása: A lelőhely a település déli határán, a 6-os út keleti felén, az ártér peremén kiemelkedő dombon fekszik. A nagyobb kiterjedésű római kori lelőhelyet Visy Zsolt azonosította, aki csak topográfiai helyzetéből következtetett őrtoronyra. Később légi felvételek és geofizikai felmérések alapján bebizonyosodott, hogy hármas árokkal körülvett, 3–4. századi kő- és téglapépület (útállomás vagy kiserőd?) található a területen. A lelőhelyet 2004-ben Marton Tibor, 2008-ban újra Visy Zsolt, végül 2010-ben Varga Gábor is bejárta.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott, kiemelten védett

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 081/11, 081/19, 081/20

24b. Dunaszentgyörgy – Déllő védőövezete (Dunaszentgyörgy 30)

Lelőhely-azonosító: 85267

Hrsz.: 081/11, 081/19, 081/20, 081/42

25. Dunaszentgyörgy – Rákóczi utca 110. (Dunaszentgyörgy 31)

Lelőhely-azonosító: 87303

A lelőhely megjelölése: ismeretlen korú csontvázas temető, középkori telep

A lelőhely leírása: Ódor János Gábor 2002-ben az önkormányzat bejelentésére kiszállt az orvoslakáshoz, ahol melléklet nélküli csontvázak kerültek elő, de növényzeti fedettség miatt

nem tudott érdemi megfigyelést végezni. K. Németh András lakossági bejelentés nyomán a 110. és 112. számú házak kertjében középkori cserepeket és apró embercsontdarabokat figyelt meg, továbbá feljegyezte, hogy a 110. háztól nyugatra fekvő közt Kú templom közének nevezik, amely a középkori templom közelségét sejteti.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: építkezés, közműfektetés, mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 161, 162, 163/1, 164, 165

26. Dunaszentgyörgy – Hegyes-puszta, H/6-os tábla / Bankosi-dűlő (Paks 122)

Lelőhely-azonosító: 23260

A lelőhely megjelölése: római kori telep, ismeretlen korú csontvázas temető

A lelőhely leírása: 1982-ben gépi földmunka során 3 sírt bolygattak meg. A helyszínelést végző Gaál Attila és V. Péterfi Zsuzsanna 4 sírt azonosított, melyek közül 3 került kibontásra; mellékletet egyik sem tartalmazott, mindhárom 90-95 cm mélyre, keletelve feküdt. A lelőhely melletti kukoricaföldön néhány római cserép is előkerült. Gaál Attila közlése szerint a sírok Paks, Dunaszentgyörgy és Tengelic hármashatárán, a Tengelicre vezető út déli oldalán, egy mélyút partjának tuskózásakor kerültek elő.

A lelőhely besorolása: nyilvántartott

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás)

Hrsz.: 058/11

27. Dunaszentgyörgy – Országút-dűlő I.

Lelőhely-azonosító: folyamatban

A lelőhely megjelölése: neolitikus telep, római kori telep, középkori telep

A lelőhely leírása: Sarkadi Gergely 2018-ban a Kalocsa–Paks térségében építendő új Duna-híd és kapcsolódó úthálózata előzetes régészeti dokumentációja készítése során a dunaszentgyörgyi TSz-től 600 méterre délre és a 6. úttól 200–500 méterre nyugatra közepes sűrűségben neolitikus, római és középkori kerámia-töredékeket gyűjtött.

A lelőhely besorolása: nyilvántartásba vétel alatt

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 043/25–35, 043/41, 043/51–59

28. Dunaszentgyörgy – Országút-dűlő II.

Lelőhely-azonosító: folyamatban

A lelőhely megjelölése: késő bronzkori telep

A lelőhely leírása: Sarkadi Gergely 2018-ban a Kalocsa–Paks térségében építendő új Duna-híd és kapcsolódó úthálózata előzetes régészeti dokumentációja készítése során a dunaszentgyörgyi TSz-től 500 méterre délre, a 6-os főút mentén közepes sűrűségben késő bronzkori cserepeket gyűjtött.

A lelőhely besorolása: nyilvántartásba vétel alatt

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 043/25–31, 043/4

29. Dunaszentgyörgy – Malom út

Lelőhely-azonosító: folyamatban

A lelőhely megjelölése: neolitikus telep, népvándorláskori telep

A lelőhely leírása: Sarkadi Gergely 2018-ban a Kalocsa–Paks térségében építendő új Duna-híd és kapcsolódó úthálózata előzetes régészeti dokumentációja készítése során a településről

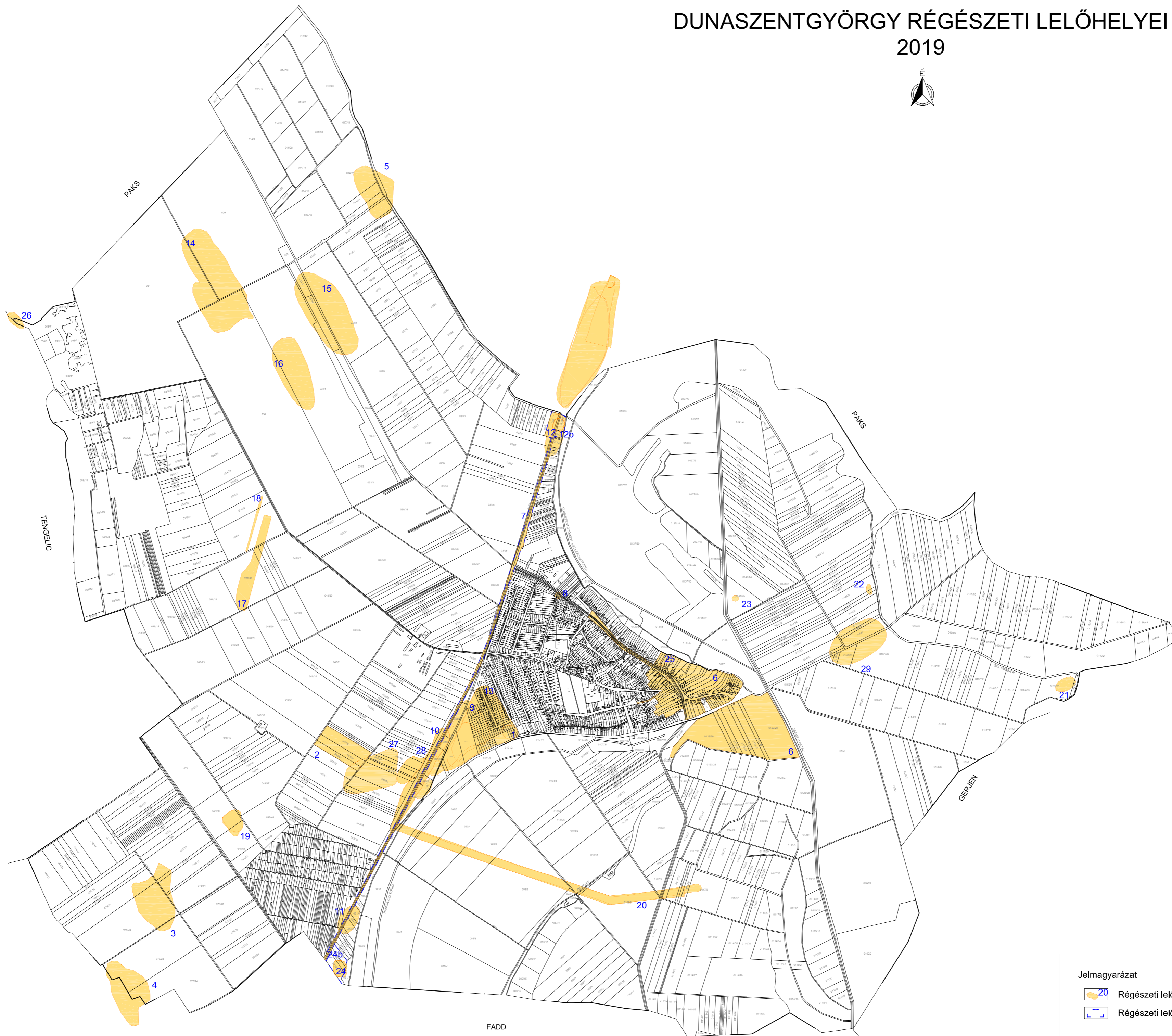
nyugat felé kivezető, Malom útnak nevezett földút mindkét oldalán, a Solymos-ér nyugati partján szórványosan kevés neolitikus és népvándorláskori kerámiát talált.

A lelőhely besorolása: nyilvántartásba vétel alatt

A lelőhely veszélyeztetettsége: mezőgazdasági művelés (mélyszántás), útépités

Hrsz.: 0140, 0143/1–3, 0144/1–4, 0146, 0152/26–29

DUNASZENTGYÖRGY RÉGÉSZETI LELŐHELYEI 2019

Jelmagyarázat

- 20 Régészeti lelőhely, sorszámmal
- Régészeti lelőhely védőövezete